

בבא א מיי פ"א מהל'
נחלות הלכה ג סג
עשין לו טושיע ח"מ פי רשו
סעיף א:

רבינו גרשום

אגב חורפיה. שהיה מחזיר
הלמדו: לא עיין בה.
במתי' שלא דקדק בה
לפ"ך היה שואל: האב
קודם לכל יוצאי ירכו.
ואברהם קודם משום דכל
הני מכתו קאתו: ורמי בר
חמא. דקא מביעיא ליה
הכי קאמר לך. הא דקתני
האב קודם לכל יוצאי ירכו
שלא הא יצחק יורשו דהוא
קודם מן האחין של בנו
דהיינו ישמעאל אבל אין
אבי האב קודם לכל יוצאי
ירכו בני בנו דלא מקדימו
ליה לאברהם מקמי יעקב
בנכסי עשו אלא יעקב
קודם: הי"נ מסתברא דקתני:

סיפא דמתני' זה הכלל וכו':
ואם איתיה יצחק שהוא
אבי עשו יצחק קודם השתא
דליתיה יעקב קודם לאברהם
א"ע"ג דכל הני מכתו של
אברהם קא איתין הכא
יעקב קודם משום דקורב
ליה שפי יעקב מאברהם
שהוא אבי אביו ותו לא
מדי' דליכא דלדקדק ברבר
כלום: פ"סקא בנות צלפחד
נטלו ג' חלקים בנחלה
חלק אביהן שהיה מיוצאי
מצרים. וסבירא ליה לתנא
דליוצאי מצרים נתחלקה
אחרין א"ע"ג דמתו בנייה
יורשין חלקן: וחלקו עם
אחיו. של צלפחד: בנכסי
חפר. שהיה נמי מיוצאי
מצרים. ולפי שהיה צלפחד
בכור נטלו שני חלקים
בנכסי חפר אביו דהיינו
שלושה חלקים:

ושהיה בכור נוטל שני חלקים. כאן לא דקדק הקונטרס ופה
דפי' א"ע"ג דכשמת חפר לא היה צלפחד קיים אפי"ה
בנתיבו נוטלות חלק בכורה של צלפחד בנכסי חפר כדתינא
במוספתא דבכורות כיצד אין הבכור נוטל צראוי כצמוחוק מת
אביו בחיי אביו נוטל פי שנים
בנכסי אביו ואינו נוטל פי שנים
בנכסי אבי אביו כגון יעקב שמת
בחיי יצחק (ו) היה לראובן בכור
נוטל פי שנים בנכסי יעקב אבל לא
בנכסי יצחק וקנו שהרי [אפילו] אם
היה יעקב קיים כשמת יצחק לא
היה יעקב נוטל פי שנים שהרי
פשוט הוא הלך לראובן הבא לירש
מנחם יעקב בנכסי יצחק לא יטול
אלא חלק פשיטות של אביו ע"כ
ולא היה לו לפרש כן דלא קרי
ראוי כי האי גוונא מה שאין לראובן
נוטל פי שנים מעשו בנכסי יצחק^א
אלא הא קרי ראוי מה שאין
לראובן נוטל פי שנים מאחיו בנכסי
יצחק שלא הוחזק בהן מעולם

אגב חורפיה. חריפותו שהיה טרוד בשאלה אחרת דלקמן דעדיפא
מינה: אבי האב. של מת והאחין של מת דהיינו זקנו ואחין איזה
מהן קודם מי לימא כיון דיצחק קודם ליעקב לירש את עשו דהאב
קודם לאלה הרי הוא כאילו ירשו יצחק לעשו והלכך יצוא יעקב וירש
את יצחק אביו אבל אברהם לא יירשנו
שהבן של מת קודם לאבי המת או
דלמא בני בניו הרי הן בניו ונמלא
עשו בן אברהם וקודם לאברהם ליעקב
בנכסי עשו דהאב קודם לאחין: פ"ט
האב קודם לגל יוצאי ירכו. ויעקב
יוצא ירכו של אברהם היה והלכך
אברהם קודם לו בנכסי עשו: ורמי
בר חמא. אמר לך משום הכי
מספקא ליה דליכא לנימנר יוצאי ירכו
משמע יוצאי ירך שלו דהיינו בניו
נמאשמו ולא יוצאי ירך בנו: **הכי
נמי מפסגרא.** דיעקב קודם לאברהם
בנכסי עשו דקתני רישא כל הקודם
בנחלה ואינו כגון יצחק שקודם
לאברהם בנכסי עשו אילו היה קיים

יעקב והוא ליה ראוי:^ב השתא דליתיה ליצחק יוצאי ירכו קודמין דהיינו יעקב שירש זכות
אביו יצחק שכן הוא הדין שהרי אם מת יצחק אחר עשו היה יעקב
הלכה. והשתא שמעינן מפירקין סגדן נחלות כך הוא לראובן שמת חנוך ופולח חנרון וכרמי בניו יורשין אותו ואם מת אחד מן הבנים
קודם לראובן והואו בן הניח בן או בת או בן בת עד מה דורות יירש במקום אביו בנכסי ראובן ואם אין לראובן בניו ולא
בני בניו ואף לא בנות בניו או יורשות בנות ראובן את ראובן ואם אין לראובן בנות ולא בני בנות אפילו בנות אחרות
או יורש יעקב את ראובן בנו ואם אין יעקב קיים ונתתם את נחלת ראובן לאחיו בני אביו שמעון ולוי ויהודה ויוסף ובנימין ואם אינם קיימין
תתנו נחלת ראובן לבני שמעון ולוי ואם אין להם בניו ולא בני בניו תתנו לבנותיהן או לבני בנותיהן או לבנות בנותיהן דכ"מ הזכר
ויורשין קודמין לנקבה כדאמרן [לעיל קיג]: מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה ואם אין לו אחים לראובן ולא בני בניו לאחים שמתו אחיו בלא בניו
או שלא היה לו אח מעולם ונתתם את נחלתו לבני יעקב אחותו מן האב או לבניה ולבני בניה או לבנותיה ולבנות בנותיה עד עולם ואם
אין לראובן אחות ולא בני אחות מן האב ונתתם את נחלתו לאביו יצחק ואם אין יצחק קיים ונתתם נחלתו של ראובן לעשו
בן יצחק שהוא אחי אביו של ראובן ואם אין עשו קיים ונתתם את נחלתו של ראובן לאלפיפ בן עשו או לבניו ובני בניו ואם אין בניו
אח ונתתם את נחלת ראובן לבנות עשו ולבניהם ולבנות בנותיהן ואם אין אחין לאביו של ראובן ונתתם את נחלתו לבנות יצחק דקטבר האי
אחיו אביו לא לבניו ולבני בניהן או לבנותיהן ולבני בנותיהן ואם אין לאביו של ראובן לא אחים ולא בני אחים ולא בני בנותיהן
ונתתם את נחלת ראובן לאברהם אבי אביו ואם אין אברהם קיים ונתתם לישמעאל אחי אביו או לבניו של ישמעאל ולבני בניו
או לבנותיו ולבני בנותיו ואם אין ישמעאל ולא בניו קיימין וגם לא אחותו ובני אחותו ונתתם נחלתו לתרח אבי אברהם ואם אין תרח תתנו
לנחור ולהרן בניו או לבני בניהן או לאחותם וליוצאי ירכו וכן לעולם עד אדם הראשון. (ו) האב קודם לעולם (א) לאחי (ב) האב ואחיו
האב קודמין לאחות האב ואחותו (א) האב קודמין לאביו ואביו (א) האב קודם לאחיו ואחיו (א) האב [ואף] אחותו קודמין
לאביו ואביו וכן לעולם. וגם למדנו שהצעל יורש את אשתו ואם אין צעל קיים בנה יורשה ואם אין בנה בתה יורשה בכל הסדר הזה
עד אדם הראשון: **ביתני' בנחלה.** בנחלת ארץ ישראל ומשום דאמרן לעיל (דף קטו). כל יוצאי ירכו של בן קודם (א) לאחין דאשמועינן
דבת הבן נחלת במקום הבן משום הכי נקט לה שהרי בנות צלפחד נחלו חלק אביהן בנכסי חפר במקום צלפחד אביהן: חלק אביהן. האי
צלפחד שהיה מיוצאי מצרים שהבן הנכנס לארץ לא היה נוטל בשביל עצמו חלק בצרף הואיל ולא יא' ממזרים כדאמר בגמ' דקטבר האי
תנא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ולא לבאי הארץ ונפקא לן מקראי ואע"פ שיוצאי מצרים לא נכנסו לארץ אלא מתו במדבר ולא נטלו חלק
בארץ מיהו להכי אהני שאם יא' לראובן ושמעון ממזרים ונולדו להם במדבר בניו שנכנסו לארץ לראובן עשרה בניו ולשמעון בן אחד יטול
בן שמעון חלק כנגד עשרה בני ראובן שהרי לראובן ושמעון נתחלקה הארץ וכו' בני כל אחד בנכסי אביהן ולצלפחד יא' ממזרים ומת
במדבר לפיכך נטלו בנותיו חלקו וכל שלשה חלקים דמתני' נפקא לן בגמרא מקראי הלכך בעינן לפרושי דבני האי גוונא הוה מעשה
דצלפחד יא' ממזרים כשהוא בן עשרים וכן חפר אביו ושהיה צלפחד בכור כל דברים הללו יש לך ללמוד מן הפסוק דנתן מתן להם וגו' [במדבר כז]
דילפינן מיניה בגמ' [קיס]: להני שלשה חלקים: וחלקו עם אחיו בנכסי חפר. דחפר יא' ממזרים ונטלו בניו חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים לבד
חלק עצמן שגם הם יא' ממזרים ובנות צלפחד קבלו חלק אביהן (א) מנכסי חפר בשעה שחלקו אחי צלפחד נחלת אביהן בנייהן דבת הבן
הרי היא במקום הבן לירש עם האחין כדקתני לעיל כל הקודם בנחלה יוצאי ירכו קודמין: ושהיה צלפחד בכור. והיה ראוי לנטול פי
שנים עם אחיו בנכסי חפר ואע"ג שאין הבכור נוטל צראוי כצמוחוק ארץ ישראל מוחזקת היא ליוצאי מצרים כדאמר בגמ' [קיס]. וכמי שהחזיק
חפר בחלקו דמי ואפילו אם מת צלפחד מקמי חפר נמאס צלפחד יורש פי שנים בכל אשר ימאס לחפר כי הוא ראשית אונן ואע"ג דכשמת
חפר לא היה צלפחד קיים אפילו הכי בנותיו היו יורשות חלק בכורת צלפחד בנכסי חפר כי היכי דירשות חלק פשיטותו בנכסי חפר
כדתינא בהדיא במוספתא דבכורות (פ"ו ה"ה) כיצד אין הבכור נוטל צראוי כצמוחוק מת אביו בחיי אביו נוטל פי שנים (א) מנכסי אביו
ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו כגון יעקב שמת בחיי יצחק הרי ראובן הבכור נוטל בנכסי יעקב פי שנים אבל לא בנכסי יצחק
וקנו שהרי אפילו אם היה יעקב קיים כשמת יצחק לא היה יעקב נוטל פי שנים שהרי פשוט הוא הלך לראובן הבא לירש מנחם יעקב
בנכסי יצחק לא יטול אלא חלק פשיטותו של אביו ואם היה אביו בכור אף הוא נוטל פי שנים בנכסי אביו שאם היה יעקב בכור
אף על פי שמת בחיי יצחק הרי בן ראובן ונטול חלק בכורת יעקב אביו בנכסי יצחק שהבן במקום אב עומד בין לחלק בכורה בין
לחלק פשיטותו והוא הדין לבנות צלפחד בנכסי חפר דאף על פי שמת צלפחד בחיי חפר יורשות חלק בכורת אביהן בנכסי חפר וה"נ תניא
בהדיא בגמרת ירושלמי [ב"ב פ"א ה"ב] ואמרין נמי התם [ה"ג] ריש לקיש אמר צעל אבא כהן צדלנא נאמר משפט לענין כפילה [דברים כא] ונאמר משפט לענין
פשיטתו [במדבר כז] מה לענין פשיטתו אמה רואה את הבן כאילו קיים לנטול פשיטות אביו אף לענין כפילה אמה רואה את הבן כאילו קיים לנטול
כפילת אביו. מפירושו רבינו חננאל גאון זכר לדיק לזכרה למדתי זאת וכן הלכה. ומדאמרין בגמרא והעברת [סג] זו חלק בכורה [לקמן קס]: ילפינן
דצלפחד בכור היה והאי דכתיב בדברי הימים (א) (ו) ושם השני צלפחד לאו שני לאחין קאמר דהא לא איירי לעיל באחין כלל אלא
בגלגל

(א) [ערוכין ג. ב"מ ז. נד] מה
לג: (ב) [לקמן קכב:]
(ג) [לקמן קכד:]
(ד) האב קודם לעולם
לאחי האב מנייהו ואחי אחות
האב קודמים לאבי האב
ואחי האב לאחותו ואחי
האב ואחותו קודמין לאבי אבי
האב וכן לעולם וגם למדנו כי
כן מלאמי נ"א. (ה) [נ"א חמא.
רש"י, (ו) [נחל האב ואחות.
רש"י, (ז) [נ"ל לבת וכן
העיקר התו"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"ב ד"ה הכי נמי
וכי' האב קודם לעולם
לאחין מן אחיו
ואחות קודמים לאבי
האב ואבי האב לאחי
האב ולאחותו ואחי האב
ואחותו קודמין לאבי
אביו אב וכן לעולם כ"ל:
(ב) ד"ה ותקנו וכו' בנכסי:
(ג) ד"ה ונחל האב והאחי
(ד) ונחל האב והאחי וכו'
בנכסי אביו ואין נוטל פי
שנים בנכסי אביו וכו':
(ה) ונחל האב והאחי וכו'
מיי יצחק הרי לראובן הבכור
נוטל:

מוסף רש"י

אגב חורפיה לא עיין בה.
ה"ש קאמר ורמי בר חמא
מיי ודאי לא איבעי ליה
לנמיני הכי, אלא אגב חורפיה
מיהר בשאלתו ולא עיין בה
יפה (ורבויין ז.צ).

מוסף תוספות

א. [ד"ה] שנינו שאינו נוטל
אלא חלק פשיטותו של
אביו בנכסי יצחק אין זה
מטעם דאין אלא שאינו
בכור של יצחק. שם.
ב. שאף בחלק פשיטותו
של אביו אינו נוטל פי
שנים כשבא לחלקו עם
אחיו. שם. לפי שחלקו של
יעקב מנכסי יצחק ראוי
היה לו. ר"ן.